

Ese de două ori in septemana:
Joi-a si Dominec'a.

Pretiulu die prenumeratiune:

pre anu întregu . . . 6 fl. v. a.
„ diumetate de anu . . . 3 fl. v. a.
„ patrariu de anu . . . 1 fl. 50 cr.

Pentru Romanîa si strainetate:

pre anu întregu . . . 9 fl. v. a.
„ diumetate de anu . . . 4 fl. 50 cr.

LUMINA.

Corespondintiele si banii de prenumeratiune se se adreseze de a dreptulu: Redactiunei „Lumina” in Aradu, cancelari'a episcopésca.

Pentru publicatiunile de trei ori ce contieniu cam 150 de cuvinte (spatiu de 20 sire garmond) tacs'a e 3 fl.; pana la 220 de cuvinte 4 fl. era mai sus 5 fl., intielegendu-se intr' aceste sume si timbrulu. — Pretiulu publicatiuniloru se se antiecipe

Fóia bisericsca, scolastica, literaria si economica.

Organu oficiale alu eparchiei romane gr. or. aradane.

Invitare de prenumeratiune

la

„LUMINA,”

fóia bisericsca, scolastica, literaria si economica.

Cu 1. iuliu vechiu deschidemu prenumeratiuni noue pe semestrulu alu doile alu anului 1873. — Pretiulu abonamentului pre o diumetate de anu e:

Pentru monarchi'a austro-unguresca 3 fl. v. a.

Pentru Romanîa si strainetate 4. fl. v. a. DD. abonanti sunt rugati a nu intardiá cu tramiterea prenumeratiuniloru.

Din privinti'a economiei si mai marei siguritati recomandamu in locu de epistóle de prenumeratiune avisurile postali.

Aradu, 13. iunie 1873.

REDACTIUNEA.

Lumin'a si Credinti'a.

(Urmare si fine).

Fiindu dara omulu astfeliu constituitu, lumin'a lui spirituala si cea reala conlucra intru un'a spre ajungerea scopului, spre care este creatu; si scopulu pentru care este creatu omulu este: *marirea lui Ddieu*; pentru ca dupace a facutu Ddieu lumea si tóte cele ce sunt in trens'a, a disu: „*se mai facu o faptura care se fia spre laud'a marirei mele.*”

Si ca se póta omulu corespunde chiamarei sale celei maretie si sublime, pe langa aceea ca l'a inzestratu cu două felii de lumina, — dupa cum am aretatu mai susu, si cu libertate, i-a datu Ddieu si unu locu de comoditate *Raiulu*, unde ne infestatu de nimene se servésca Dnului seu, in tocmai ca angerii, cheruvimii si serafimii; inse omulu vediendu-se liberu, a facutu dispusetiuni contrarii in averea Dnului seu, si asia fú trasu la respundere si pedepsitu. Inse prin aceea pedépsa scopulu si destinatiunea omului remase totu cea dintai, si numai modulu de a puté ajunge la destinatiune s'a stramutatu respective ingreoétu; pentrucá omulu ca unu calcatoriu de lege fú lipsitu de favorulu celu dintai adeca de *Raiu*, si tramisuu pre pamentu ca intr'o inchisóre; i-a mai marginitu mintea ca se nu se póta apropiá de voi'a lui Ddieu, dara totusi ca se póta corespunde chiamarei sale, a descoperitu din candu in candu, prin nescari ómeni alesi, modulu prin care omulu se póta ajunge la destinatiunea sa; si pre acei ómeni i-a pazitu cu putere de susu si i-a lasatu se faca minuni, pentru ca cei ne credintiosi se créda, ca sunt trimisi de susu. Acesti ómeni se numéu proroci, pentru ca ei spunéu si viitoriulu; si erau onorati si chiaru adorati pentru moralu si invetiaturile cele folositoare, ce le propagau intre poporu. Acestu modu de propagare a legeri divine a ténutu pana la timpulu lui Cristos.

Venindu acum'a pre pamentu singuru Finlu si adeveratulu Ddieu, si-a luatuu trupu si fire omenésca ca asia

mai bine se póta singuru da lumei nescó *legi pure ne falsificate, dictate chiaru din gura Ddieésca*; si acésta lege data de Cristos noi o numimu: *lege crestinésca* séu mai bine: *Credinti'a*, dupa cum i-a placutu a o numi facatoriulu ei.

Prin venirea lui Cristos s'a sistatu modulu de mai nainte, de a se trimite proroci si a se face minuni; pentrucá Cristos a datu o lege, o credinti'a permanenta; prin respectarea careia omenimea se afla in fericirea *Raiului pamentescu*, pentru ca simbolulu legeri lui este: *Credinti'a, amórea si speranti'a*. *Credinti'a*, pentru ca cunoscendu Cristos mintea cea marginita a omului a fostu convinsu ca nu póte se strebata la fiinti'a cea nemarginita si ne cuprinsa a lui Ddieu, in care *trebuie se créda ne conditionatu*, cáci elu este isvorulu tuturor bunetatoru, prin urmare a fericirei omenesci. *Amórea*, pentru ca ea este inceputulu la totu binele si bunetatea, celu ce te uresce nu póte se-ti face bine; celu ce-ti face reu nu póte ave simpatie si simtiu de amóre pentru tine. Este *amóre falsificata*, carea se numesce altcum *lingusire*, acést'a se arata numai prin semnelé din afara si o folosescu ómenii fatiarnici, pentru promovarea intereselor loru proprii, de multe ori spre daun'a unei corporatiuni intregi, dara acést'a este contraria legeri cei Ddieesci si credintiei crestinesci. *Speranti'a*, pentrucá ea este acelu radiemu a genului omenescu, care sustiene omenimea; plugariulu de nu va avé sperantia, ca va aduce pamentulu róda, nici candu nu ar ará si semená; negutiatoriulu de nu ar avé sperantia ca va dobandi, nici candu nu ar merge dupa marfa; crestinulu de nu ar avé sperantia in bunetatea lui Ddieu si in o viétia vecinica si mai fericita decâtu pe acestu pamentu, nici candu nu s'ar rugá lui Ddieu, si nu ar adorá bunetatea si atotu puternici'a lui; si atunci in loculu moralei ar domni demoralisatiunea, si lumea ar fi unu teatru tristu, compusu de mii de mii de tabere separate de hoti, cari s'ar ucide pe totu minutulu pentru de a jefui unulu averea altui'a. Puterea domnitoriloru ar fi nul'a facia de aceste tabere. ba nici nu ar puté se esiste domnitori. Acést'a este puterea sperantiei a carei isvoru principalu este *Credinti'a*.

Legea lui Cristos prescrie: *dreptate, egalitate si fratietate* intre ómeni, tieri si popóra din care apoi cu de buna séma ar urmá o fericire generala pentru genulu omenescu, inse aceste nu se respectéza pentru ca de amu luá globulu pamentescu de ameruntulu nu amu affá unu locu nici cátu ai pune verfulu acului unde aceste se se respecteze si se fie sante, pentru ce si fericirea e tocmai asia de rara. Pentrucá Cristos impune numai moralicesce, adeca, Elu dice: *déca vrei se fii fericitu, ti-impunu se nu calci legile, care ti-le am datu, pentru de a puté ajunge la fericire, si déca le vei calca atunci singuru esti caus'a nefericirei tale*. Pentru aceea Cristos se si numesce *lumin'a cea adeverata*, cáci Elu a espusu *Credinti'a*, care arata directiunea catra o fericire sigura.

Cumca *dreptatea, egalitatea si fratietatea* sunt midiloculu fericirei, — si in urma a subsistintiei omenesci, — o

recunósce tóta lumea si toti domnitorii pamentesci, pentru aceea vedemu in tóte tierile, foruri si scaune judecatoresci, asediate pentru ca se judece si se aduca sentintie si pedepse; adeca si cu fortia se impuna respectarea acestoru legi Ddieesci; inse cu durere trebuie se marturisimu, — cei ce vorbimu dupa consciintia, — cumcà acei judecatori pamentesci sunt partasi chiaru de peccatele pentru care sunt pusi, *si cu legile in mana falsifica dreptatea, pentru scopuri egoistice, si asia dispunu de fortia, pentru profanarea legiloru divine si prin acést'a omenimea devine si mai nefericita.* Ba chiaru legile, care le faci ómenii pe bas'a legiloru divine se contrariéza acestor'a; ce atât'a insemnéza câtu: omulu ca creatura Ddieésca, cu puterea primita dela creatorulu seu, se lupta in contra voiei acestuia, ce e o imposibilitate ridicula.

Din aceste apoi se vede cumcà *credinti'a e stricata, amórea e falsa,* pentrucà ómenii sunt fatiarnici, *speranti'a nu póte fi buna,* càci isvorulu ei nu e celu adevveratu. Amu dice, cà acum'a éra amu avé lipsa de proroci si minuni, pentru ca sè aduca lumea la adevveru, dar' astadi lumea s'ar ride si si-ar bate jocu de proroci, minuniloru li-ar da insemnetatea fisica; pentru cà lumin'a spirituala s'a perfectionatu pana acolo, pana a ajunsu la culmea posibilitatii, de unde neputandu merge mai departe, pe cale adevverata, pentrucà ea are marginile sale, de unde nu-i este iertatu a esí, si a sè apropiá mai tare de divinitate, ei trebuie sè sè invertésca intre marginile sale, precum se invertescu pamentul in osi'a sa si precum se invertescu tóte planetele dupa legile divine, — càci la din contra si-va luá (sèu dóra si-a si luatu) o cale falsa pe care purcediendu va intrá intr'unu abisu, unde sèu se va distruge cu totul sèu va càde in prioritate. Acést'a altmintrele e si cursulu naturalu intocmitu de Ddieu.

Candu vorbimu de cursulu naturalu, ne vine in minte càta consonantia are St'a scriptura cu acél'a; si pentru constatarea adevverulu, voiu aduce unu pasagiu din biblia despre care am vorbitu mai susu, si pe care li place unor'a alu cugetá de o fantasia vechia sèu scornitura be-trana, si anume acél'a: cà omulu celu dintaiu, dupace a càlcatu porunc'a lui Ddieu, sèu a mancatu din pomulu celu opritu, fù pedesitu cu scóterea din raiu si cu mórte; sèu cu alte cuvinte, din statulu fericirei fù condamnatu la nefericire. Acestu adevveru se constatéza prin deductiuni logice din istoria si chiaru din intemplàrile tempului presinte; pentrucà déca luamu istori'a la mana, si cautamu caus'a caderei popóreloru celoru mai mari dupa continentu; aflàm ca demoralisatiunea si càlcarea in pitióre a legiloru divine, le-au nimicitu; sèu ca se ne apropiemu de stilulu bibliei, putemu dice totu aceea cu alte cuvinte si anume: dupace au calcatu acele popóra porunc'a lui Ddieu, adeca au mancatu din pomulu celu opritu, fusera scóse din Raiu si osindite cu mórte, éra pana la mórte se traésca din sudórea maniloru loru. Istoricii seriu acést'a pedépsa (din biblie) asia: Dupa lupt'a crancena dela? cadiendu tóta armat'a in manile inimiculu, cuprinsera capital'a; regele se sinucisa, iniicii darsera tóta tier'a, poporulu si armat'a ce a scapatu de sub ascutitulu sabiei fù dusu in sclavia. Si acést'a nu insemnéza alta decâtu mórte nationala, éra pana la aceea mórte se traésca din sudórea maniloru, adeca sclavu, se lucre pe sém'a domniloru. Acést'a pedépsa scósa din istorie e pedépsa Ddieésca esecutata prin ómeni asia p. e. respirea Ierusalimulu prin Titu, fù esecutatu blastemulu lui Cristos, candu l'a blastematu: „ca se nu remana pétra pe pétra.“ Éra despre pedéps'a cea Ddieésca, care singuru Ddieu o va esecutá asupr'a omenimei intregi pentru calcarea legiloru divine; nu putemu vorbí, càci nu suntemu in stare a strabate cu mintea nóstra la voi'a lui Ddieu cea necuprinsa si ne

marginita; càci tocmai de ne-am probá a face acést'a, nu-mai câtu ne-am bagá intr'unu labirintu unde nu este firu ariadnicu care se ne scóta. Din acestu pasagiu se vede cà St'a scriptura, precumu si natur'a au totu unu auctoru.

De amu luá tóte punctele Santei scripturi in care se impedece rationalistii — sèu dóra mai bine disu realistii nostri, — totu prin lucruri reale si evidente i-amu poté convinge despre adevverulu Stei scripturi si despre *Credinti'a cea adevverata*; déca cumva ei ar voi se fie drepti si necapriciosi; dara inca nu ne vine la socotéla ca sè stàm la lupta cu nisce scapati pe unu terenu vastu din armat'a crestina; pentru cà ei si-ar tiené de fala pentrucà-i intimpinezi, presupunandu cà-ti este frica de ei; si asia i-ai angagiá la o lupta resoluta in care de si e siguru cà ei ar cadé, totusi ar causá sacrificii si din partea invingatoriloru; a caroru inimicu altmintrele se prapadesce si singuru de sine. Crestinii cei adevverati trebuie se fie falosi facia de acést'a, pentrucà tóta lumin'a secululu nostru si tóte avantajiele moderne sunt meritulu crestinismulu, care prin credintia a legatu omenimea intr'unu corpu solidu, si pe bas'a moralitatii a indreptat'o catra unu scopu la care acum'a se pare cà ar ajunge déca nu si-ar perde bas'a; deci:

Pentru ca omenimea sè póta merge ne impedeceata catra scopulu seu, ar trebui ca moralulu se fia inceputulu si sfarsitulu tuturoru intreprinderiloru; pentrucà precum lumin'a ochiloru ne convinge despre esistinti'a cutaroru obiecte in natura si ne face ca se credemu cumcà acele cu de buna séma sunt si suntu chiaru asia precum le vedemu: asia de evidentu ne arata lumin'a mintii si ne convine ca se credemu, cà moralulu este puterea, care ne póte conduce la ori ce bine ce aspiràm.

Nóue romaniloru, cari traimu numai in sperantia despre unu viitoriu mai corespundietoriu demnitatii nóstre nationale, ni e de lipsa ca se aparàm terenulu sperantieloru nóstre si cu abnegatiune de orice interese particulare, se luptàm umeru la umeru, pentru infflorirea constitutiunei bisericei nóstre — càci altu terenu liberu nu avemu, — pe bas'a caruia se ne formàm nesce institutiuni morale corespundietórie; spre esecutarea caror'a se ni creemu unu cleru aptu si independinte; care se scie propagá acele institutiuni, dupa amvonu cu o istetime si intieptiune corespundietórie; éra afara de biserica se le scie aperá in o mie de chipuri. Atunci vomu avé in tóta comunitatea o lumina adevverata, care prin credintia, va conduce barc'a nóstra cea desperata la limanulu fericirei.

Mihailu Sturz'a,
preotu.

Care a fostu si care trebuie se fia chiamarea preotulu romanu?

Preotimea in tóte timpurile a jucatu unu rolu insemnatu in desvoltarèa intelectualala a omenimei. Pre langa aceea, cà preotimea crestina s'a ingrigitu a pastrá in originalitate invetiatur'a mantuitórie eredita dela marele Rescumperatoriu si a o aperá contr'a atacuriloru indreptate asupr'a ei, ea a contribuitu inca si la progresarea omenimei in sciintia pre ori ce terenu.

In evulu de medilocu, candu urmele lasate de barbarii selbatici, cutruptorii civilisatiunei classice grece si romane, — se mai vedé inca, preotulu retrasu parte in monastire parte in sinulu credintiosiloru sei, ocupandu-se cu sciintiele si crescerea ómeniloru conformu spiritulu timpulu de atunci si conformu trebuintieloru omenesci. Monastirile precumu la apusenii asia si la resariteni erau totu atâtea scoli, de unde se respandéu invetiaturile folositorie, ér preotii erau ca totu atátia propagatori a culturai si ideiloru inalte.

In viața noastră națională înseamnă rolul preoților români a fost mai însemnat decât la alte popoare.

Nobilul a chemare a preotului român din trecut era: instruirea poporului în cele dumnezeiești și în cele naționale. Credința creștină și romanismul în preotul român a avut un stil puternic și un aperiș apriș.

Când unii fii ai națiunii au parasit sinul mamei, care i-a crescut și nutrit, și au trecut în castre străine, preotul nu s-a despartit de popor, ci a rămas cu el și i-a servit ca unicul conducător, luminător și consolator în tot timpul și în toate suferințele și necazurile, pe lângă funcția de preot, servu al lui Dumnezeu, implinea și o altă funcție totu atât de nobilă și frumoasă adică: învetiindu-l a fi creștinu lu-invetiă a fi și român; plantându-l în popor simțiminte religioase plantă și simțiminte naționale, de a-și iubi legea, patria, limbă și națiunea.

„Nu-mi voi lasa legea — dice romanul și adică — în care a trait și murit moșii și strămoșii mei în aceea voiescu a trai și muri și eu.“ Alipirea cea mare a poporului nostru de lege, sub care elu pricepe nu numai credința creștină ci și limbă și națiunea, e de a se multumi preotului, care l-a învetiat și indemnă a o iubi.

Regii Ungariei și Poloniei indemnati de pontificii Romei au voit a introduce catolicismul între români, și spre ajungerea scopului lor au întrebunțiat forța și puterea fizică; dar nu li-au succedat, căci poporul român avându-l în fruntea sa preotii, cari susțineu cu demnitate religioasă strămoșească între popor, — mai bine a voit a suferi persecuțiunile amare decât a se lăpăda de lege și credința în care au trait părinții lui și a primi ritul și învoiturile apusului.

Dogmele nouă ale lui Luther s-au lătat și în patria noastră între popoarele conlocuitoare, și Principii calvini ai Transilvaniei au redicatu persecuțiunii și s-au folosit de toate mijloacele silitrice în contra romanilor, numai ca se pōta lăți calvinismul și lutheranismul și între români. — Ce e mai multu au tipărit și carti — de spiritul calvin — în limbă română, sperându că așa si-vor ajunge scopul. — Barlaam mitropolitul Moldovei apucă pînă spre a scuti romanimea de veninul calvinismului ce o amenință prin catechismul racolțianu, și așa cu ajutorul providenței și a preoților am scapat și de acea calamitate.

Încuibatu-să limbă slavă în biserică română și doi seclii a sunat această limbă străină dela altarele române. Cu ajutorul pronicii dumnezeiești, care ne năceta a veghiatu asupră poporului seu credincios scapându și de această plagă, preoții mai virtuoși s-au apucat cu o diligență neobosită de traducerea cartilor bisericești în limbă română.

Teodoru Vestimianu mitropolitul României, Michaelu Tordasi episcopul Transilvaniei, Stefanu Herce, Moise Pestisielu, Achirie, diaconul Coresi, Popa Ioanu și Michaiu sunt totu atâția barbati, cari prin traducerea de carti bisericești si-au câștigat merite pe terenul literar bisericescu, ale caror nume sunt cunoscute la tota romanimea și pronunțate cu recunoștință.

Dositeiu mitropolitul Moldovei scrietoriu bisericescu din seclul al 17. daruindu limbei române mai multe carti bisericești apucă liră și făcându se sune la urechile nepoților lui Traianu în versuri divini psalmi ai lui Davidu, versuri, cari și astăzi — după atâtă timp — se cetesc cu plăcere.

Preoții prin traducerea cartilor în limbă română ni-au dat o literatură națională bisericească, cum nu putem afla la nici un popor de ritul resaritanu, nici la Greci, că la ei se face serviciul dumnezeiescu în limbă elină

vechii, și nici la Slavi, că ei și până astăzi au în biserică limbă veche slavă.

Chiamarea preotului român din trecut a statu dăra: din instruirea credincioșilor în cele dumnezeiești, din aperișa religioasă și a credinței stremosiesci în contra atacurilor din afara, și din creșterea romană a poporului. Preoții a aperișa credința creștină cu fidelitate și a făcutu totodată din popor creștinu, fiu adeveratu alu patriei, fiu credincios bisericești și națiunii și prin această si-a câștigat titlul la recunoștința noastră.

Până aci vedeamu chiamarea preotului din trecut, se vedem acum a ce chiamare are preotul român astăzi și în venitoriu?

Optu secole pline de furii și torture sbură preste capul poporului român lasându urme vizibile în viața lui națională. Acestu timp al suferințelor ne-a adus la o stare tristă și miseră; această stare deplorabilă în care ne aflăm, trebuie schimbată cu altă mai bună. Îmbunătățirea ei atâră mai virtuos dela aceia cari petrecu între popor.

La îmbunătățirea stării poporului român celu atâtu cercat de sōrte multu pōte contribui însuși preotul; de ȳra, ce elu petrece totu deuna între popor și-i pōte arăta cu înlesnire mijloacele necesare pentru îmbunătățirea sōrtei sale materiale și spirituale; cu atâtu mai virtuos pōte preotul contribui la renascerea vieții naționale, căci de popor e considerat ca conducătorul seu naturalu în toate afacerile; svaturile bune ale preotului sunt bine primite și ascultate cu plăcere.

Cultura și progresu este parolă tempului. Trompeta renvierii și renascerei popoarelor începe a sună, la vōcea ei puternică popoarele se trezesc din amănire, se desbracă de lutoasele vestiminte ale indiferenței și ignoranței, și în locul lor îmbracă vestiminte de serbatore pregătite conformu spiritului tempului. Înțunecul seculi întregi a acoperit orizontul omenirii începe a dispăre, și sōrele luminoșe ale culturii, ce lungu timp nu s-au vedutu, începe a răspândi lumina binefăcătoare și a străluci în tota splendoarea preste lume.

A sositu timpul, ca și noi românii se privim mai seriosu în venitoriu și se ne apucăm cu totii de îmbunătățirea sōrții noastre materiale și spirituale, căci multe ni sunt lipsele care trebuiescu împucinate. Trecutul a fostu, dar și prezentele e necrutatoriu facia de noi, se facem dăra ca venitorul se fie mai frumos și mai senin. Națiunea împilată de barbarismul timpurilor cere știința și cultura, se nu-i refuzăm această oftare; ci ca fii crescuți și nutriti la peptul ei dulce se-i vindicăm ranele de cari patimesc și se-i împucinăm lipsele de cari suferă. — Popoarele, cari voiescu a trai și a avē venitoriu, știindu că puterea fizică a dispărutu pre arpile timpurilor, pe știința se nisuescu a-și întemeia existența și venitorul. Știința cucerește țeri, deră tronuri bazate pe forță; popoarele cari i urmēza pasiescu din triumfu în triumfu cucerindu lumea cu principiile și ideile sale. Știința e armă seclului al 19. Știința cere și națiunea dela noi.

Preotul în totu timpul a fostu chemat a înveti și lumina pre cei încredințati lui spre păstorie și conducere, preotul se numesce părintele sufletesc al poporului, ca și un părinte bunu trebuie dăra se împărtășească cu poporul aceia ce elu știe, ca se pōta merita din destul numele de părinte și luminător alu poporului. —

Cum are se fie dăra preotul român din prezente și venitoriu?

Preotul, servu al lui Dumnezeu și român în celu mai strinsu întieșu alu cuventului.

Ca preotu trebuie se-si implinésca cu acuratetia detorinti'a sa, care constá: din sevarsirea cultului Ddieescu, din adaparea credintiosiloru cu doctrinele mantuito'rie religiu'arie, trebuie acelor'a se li arete calea si medilócele ce trebuie se urmeze pentru mantuirea sufletului.

Ca romanu si ca conducatoriul naturalu alu poporului trebuie se contribuésca la renvierea, la desceptarea lui din somnulu celu asemenea mortii, ce seculi întregi l'a tînutu inferecatu cu catenele mortifere ale întunerecului.

Au fostu destule ranele infipte in corpulu natiunei de nesciintia si nepasare, urmele loru se vedu inca; dar trebuie se dispara, si numai asia vor disparé, déca vor fi curate de medici buni si consciintiosi. Preotulu e mediculu sufletescu alu poporului, elu dara trebuie in prim'a linia se cureze ranele de pre corpulu mamei natiuni.

Chiamarea preotului dara stá: din a pregatí suflete adevveratu crestine si romane, si a contribuí din resputeri la redicarea poporului din starea cea ticalósa in care se afla, càci numai fiindu poporulu in stare buna, e asecurata si esistinti'a preotului.

Preotulu implinindu-si cu acuratetia detorint'a sa facia de poporu, face servitiu întregi omenimi, ér sie-si si-castiga recunoscinti'a generatiuniloru presinte si venitórie.

Teodoru Pelle, m. p.
Clericu de cursulu alu II-le.

Pancot'a, 1. Iuniu 1873. v.

Dirigerea scóleloru sub inspectiunea docintelui.

Pentru ce e de lipsa ca invetiatoriulu se fie inspectore?

Cu concesiunea On. Redactiuni voiescu a descrie in colónele acestui diurnalu motivele care pledéza pre langa tesea acést'a.

Aceea directiune a poteriloru instructive ce tentéza intr'acolo, ca crescerea pedagogica se fie uniforma, si ca crescerea se corespunda deplinu recerintieloru pedagogice, si asemenea tuturor recerintieloru in genere,—necesitéza inomise, ca invetiatoriulu se fie inspectore. Cu referintie la tem'a acést'a au vorbitu mai multu partinitori sistemulu acéstui'a, totu in categori'a acést'a potu insirá si unele obiectiuni (indirecte) facute din partea contrariloru sistemulu acéstui'a, voindu dinsii a ne convinge, cã docintele ca inspectore in impregiarile nóstre de astadi, e nu numai superfluu ci si periculosu, de órace nu e capace a distinge si pricepe perfectu midilócele si poterile cari suntu de a se aplicá la instructiune. Acésta parere a contrariloru in casuri speciale póte fi fundata, bine nimerita, eu inse cu tóte acestea mi permitu a face unele obiectiuni, cari bine considerate nimicescu ponderositate parerei contrariloru.

Ei afirma cã docentii in privinti'a culturai si calificatiunei stau pe o trépta fórté normala, si de ace'a nu potu aprobá neci decãtu aplicarea docintelui ca inspectoru.

Acesti contrari confundéza trecutul cu presente si viitorulu, fara a observá ei impregiurarea cea mai esentiala, cã persónele ingreúnate cu instructiunea, in decursulu timpului potu si trebuie sè se perfectiuneze amesuratu recerintiei si spiritului timpului; cã docentii — avendu vocatiune si diligintia — potu face progresu mai mare in sciintie si cultura, si voru fi calificati de a corespunde misiunei maretie intru propagarea luminei si culturai; cãtu a fostu unu dirigatoriul mai multu in servitiu, pe atãta se pricepe mai bine in sfer'a oficiului publicu; Ostasii regulati si otieliti prin luptele pentru tíera, sunt de regula mai buni, de cãtu cei ne versati in arme; juristulu numai in viét'i'a practica devine advocatu bunu; — si óre pentru ce sè nu fie mai aptu de inspectore de scóle unu invetiatoriul cu pracsá, decãtu aceia — fie altcum cãtu de luminati — carora li lipsescu acestu factore. Respectu exceptiuniloru, dar' e regula generala, cã celu ce a statu sub conducere va fi si conductoru mai bunu; Romanii de de multu a apretiuitu mai multu pracs'a, dicendu: *Teoria sine praxi, sicut rota sine axi*, asia dara din obiectiunilo insirate, se vede cã desconsiderarea bietului invetiatoriul nu póte avé locu din punctulu de vedere alu progresului, la cei de parere contraria li potemu dice, cã caten'a ce a cadiutu de pe manile docintelui, voiescu a o pune pre grumadii si spiritulu aceluia.

Ca docintele dar so fie inspectore, e fórté necesariu, si pentru ca se póta operá cu succesu favoritu, e de lipsa so dispuna liberu cu medilócele si poterile necesarii pentru ajungerea scopului, care e luminarea poporului.

Considerandu ponderositatea postului acestuia, considerandu mai departe dorinti'a espresa de ne numerate ori, de a introduce in scólele nóstre reforme salutarii, considerandu opiniunea publica, care doresce a ne privi ca pre nisce barbati demni de misiunea nóstra, cari sunt capaci a corespunde recerintieloru culturai moderne si considerandu cã vócea ómeniloru de specialitate, cum e in sfer'a invetiamentului a invetiatoriloru mai destinsi, dar' mai alesu vócea reuniuniloru invetiatoresci precum si acelora-lalte corporatiuni intrunite pentru diferite scopuri, chiar in cumpen'a statului au valóre fórté mare; — pentru acea e nunu-mai folositoriu ci chiar de lipsa ne incungiurata a conlucrá din resputeri pentru introducerea si la noi a sistemulu de atateori repetitu; a conlucrá cu poteru unite, pentru redicarea invetiatoriloru in statulu, la care se privésca cu onóre convenita ori care cetatiénu, cu respectu si reverintia ori care invetiatoriul, care nu póte fi alta, decãtu aplicarea loru intre inspectorii scolari.

Simeonu Albu.

Concursu.

2—3

Prin decisulu Venerabilului Consistoriu diecesanu alu Aradului dto. 24 Maiu a. c. Nor. 620, — nulificandu-se alegerea de parochi in comun'a gr. or. Ternov'a din protopr: Siriei, tînutu in 18 Martiu a. c. — cu acést'a se escrie denou concursu pe ambele parochii vacante din numita comuna — cu terminu pona in 29 Iuniu a. c. st. vechiu, in care di se va tîné si alegerea. —

Venitulu parochialu pentru una parochie este. Stólele indatinate — birulu parochialu dela 200 de case, si una sesiune de pamentu aratoriu. —

Recurentii au de a produce testimoniul despre absolvirea aloru 8 clase gimnasiale, de teologia si de moralitate — éra clericii nehierotoniti pe langa acestea documinte, mai au de a produce si testimoniul de calificatiune. —

Recursele adrasate comitetului parochialu sunt de a se trimite la oficiulu protopresviteralu in Siria. —

Ternov'a 8 Iuniu 1873

Comitetulu parochialu gr. or. din Ternova.

Cu scirea mea Nicolau Beldea adm. protopr.

Concursu.

3—3

Pentru parochi'a din Talpe si filialulu Telecu, cottu Bihorului, protopresbiteratul Meziadului nevindu-se la timpul seu recurinti, prin acést'a se deschide concursu nou pe langa

Emolumintele: Pamentu de 12 cubule; cortelu liberu, — éra de la filialu (constatoriu din 40 numere) fiecare numeru o mesura de bucate; stólele indatinate si cãte o di de lucru.

Doritorii de a fi alesi, pane in 24 iuniu v. a. c. sè-si trimite recurselu la Dlu protopopu tractualu in Baitia (Rézbánya), fiindu atunci alegerea.

Talpe, 8. iuniu v. 1873.

Comitetulu parochialu.

Cu scirea si invoierea mea Petru Sabo m. p. protopopu.

Concursu.

3—3

Cu mórtea parochului Ioane Tulcanu sen. una dintre parochiile din Zarandu (Comit. Aradului protopresbit. Chisineului;) devenindu vacanta, pentru deplinirea acei'a, se deschide Concursu, cu terminu de alegere pe 1 Iuliu st. v. a. c.

Emolumintele suntu: una sesiune de pamentu estravilanu, 400. fl. v. a. bani numerati din Cassad'a comunei, éra pentru functiunile indatinate o stola moderata satorita prin contractu. — Dintru acestea in sa, Capelanulu de acum Iacobu Varg'a, decumva nu ar fi alesu elu de parochu, in proportiunea pana aci avuta, conformu decisului Consistorialu din 3. Maiu a. c. Nro 527. Plen, va avé inca de a se impartasi, incepandu dela alegere in restempu de 3. ani.

Voitorii de a ocupá acést'a parochia, voru avé recurselu sale instruite conformu Statutulu organicu, pana in 25. Iuniu a. c. ale subscerne Comitetulu parochialu in Zarandu.

Zarandu 1. Iuniu 1873.

Comitetulu parochialu.

in contielegere cu mine Petru Chirilescu, protopresbit. Chisineului.